

УДК: 61(07): 614.253.5:378.14

В.А. Копетчук

здобувач Інституту педагогіки АПН України,
заступник директора з навчальної роботи
(Житомирський інститут медсестринства)

ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті розглядаються педагогічні основи професійної спрямованості навчання в медичному коледжі як сукупність обставин, що створюють сприятливу ситуацію для формування професійних знань, навичок і вмінь.

An article enlightens pedagogical bases of professional direction of study in medical college as totality of circumstances, which make favorable situation for formation of professional knowledge, skills and habits.

Постановка проблеми. Сучасна школа завжди тонко реагувала на значні зміни у соціально-економічному й культурному житті суспільства. Кожному її періоду тією чи іншою мірою відповідає свій рівень розвитку теорії навчання, у якому домінує певна ідея організації навчального процесу, яка, як правило, ураховує цілі навчального закладу, що зазнають змін. Ураховуючи сучасні умови розвитку людства, актуальним є впровадження у процес навчання паралельної системи формування вмінь і навичок, потрібних у майбутній професії, тобто розвиток професійних умінь, що потребує нових і оригінальних принципів, методів і форм навчання й володіння загальними вміннями та навичками, які потрібні будь-якій освіченій людині.

Визначний педагог М.І. Махмутов велику роль відводить словесно-наочному типу навчання як одному із засобів професійної спрямованості навчання. Під час навчання дуже важливо, щоб учні, студенти не тільки засвоїли знання, а й застосовували їх на практиці. За М.І. Махмутовим, сучасна педагогіка та практика спочатку очистили словесно-наочне навчання від догматизму і схоластики, потім виробили новий, більш удосконалений тип навчання, що відповідає завданням сучасної школи. Він характеризується активізацією процесу формування саме професійних умінь і навичок. Конкретним досягненням дидактики в цьому є різке посилення зв'язку навчання з життям [6].

Проблема професійного самовизначення, професійної спрямованості навчання молоді є досить актуальною на сучасному етапі розвитку суспільства. Економічна ситуація у країні, тенденція до гуманітарної

освіти потребують визначення нових завдань у практиці професійної спрямованості молоді. Нині важливо зрозуміти й організувати у навчанні процес професійної спрямованості молоді не тільки як подію суспільного, а і як подію особистого життя, як важливий етап самореалізації внутрішнього потенціалу через майбутню професію [1].

Отже, **метою** нашої статті є розгляд педагогічних основ професійної спрямованості навчання в медичному коледжі як сукупність обставин, що створюють сприятливу ситуацію для формування професійних знань, навичок та умінь.

Представники філософського підходу до проблеми професійної спрямованості навчання схиляються до необхідності розроблення й упровадження альтернативної сучасній системі освіти концепції інтегративної освіти, що орієнтується на можливості, потреби, соціальні, професійні запити кожної особистості. Так, С.Ф. Клепко у праці «Інтегративна освіта: поліформізм знання» відстоює думку, що інтегративний принцип навчання («інтеграція» з лат. «відновлення, поповнення, об'єднання в ціле будь-яких частин») надає людині можливість оволодіти вміннями та навичками власної повноцінної життєтворчості, майбутньої професії, що передбачає відмову від таких методик викладання, які нівелюють особистість та орієнтовані на «середнього учня» [5].

Через «подальший розвиток уявлення про інтеграцію як механізм самоорганізації хаосу знань, як внесення порядку, єдності в розчленований світ знань з метою підвищення ефективності як здобуття, так і використання знань» [8] висувається вимога якнайшвидше сформувати зміст сучасної освіти за принципом технології життєтворчості (відмова від традиційного поділу на навчальні дисципліни; формування професійно спрямованого змісту освіти, який буде раціональним щодо реального професійного життя лише тоді, коли становитиме систему одиниць пізнання, здатних формувати в учнів інтерес як стимул пізнавального та мовленнєвого процесів). Такі одиниці пізнання за своєю природою є відкритими системами знань, які формуються ще у початковій школі, а у процесі подальшого навчання доповнюються, трансформуються, еволюціонують в особистісну систему знань кожної людини [5].

З огляду на це значущими для нашого дослідження є вихідні положення філософської концепції М. Полані, що визнають унікальність кожної особистості через визначення категорії особистісних і професійних

знань, а саме: тлумачення знання як співвідношення реальності зі світом людини, оскільки „як людські істоти, ми неминуче вимушені дивитись на Всесвіт з того центру, що знаходиться всередині нас, і говорити про них (знання) у термінах людської мови, яка сформована нагальними потребами людського спілкування"; визнання професійної сутності знання, яке, по-перше, може бути здобутком лише конкретної професії, по-друге, завжди містить елемент оцінки – особистісний коефіцієнт, який надає форми всьому фактичному знанню, одночасно слугує для поєднання таких категорій, як суб'єктивність і об'єктивність; ствердження присутності в кожному знанні когнітивних, емоційних, вольових зусиль конкретної особистості, де "особистісне професійне знання – це інтелектуальна самовіддача"; визнання пріоритетності потреб і досягнень особистості в історії розвитку суспільства, які зумовлюють унікальність життєвого шляху та досягнень кожного [9].

Вважаємо, що категорія особистісного професійного знання визначає соціально-філософський зміст освіти, який, на думку прихильників її особистісної професійної орієнтації, є засобом залучення людини до культури, що розвивається, та визначається тими особистісними і професійними якостями людини, що мають бути сформовані в результаті здійснення спільної діяльності. Виходячи з цього, прихильники таких поглядів (О.В. Бондаревська й ін.) визначають такі компоненти змісту освіти: аксіологічний, метою якого є формування ціннісних професійних орієнтацій і надання молоді допомоги у виборі особистісно професійно значущої системи таких орієнтацій; когнітивний, який забезпечує молодь науковими знаннями про людину, культуру, історію, природу, ноосферу на основі духовного розвитку; діяльнісно-творчий, який сприяє формуванню та розвитку в молоді творчих здібностей, необхідних для самореалізації особистості у праці, науковій, художній та інших видах діяльності; особистісний, який забезпечує самопізнання, розвиток рефлексивних здібностей, оволодіння способами саморегуляції, самовдосконалення, морального самовизначення, формує життєву позицію особистості [2].

За визначенням Н.О. Менчинської, необхідно «дотримуватися загальної системи заходів, спрямованої на вдосконалення навчального процесу» [7].

Усі ці компоненти зумовлюють професійну спрямованість навчання, на основі якої будується вся система теоретичних знань (філософських, психологічних, соціальних, дидактичних) і практичних умінь

гуманістичної позиції як реального визнання професійної спрямованості людини, її права на вільний розвиток і виявлення своїх здібностей і нахилів, вільний вибір професії, утвердження добробуту людини як критерію розвитку суспільства.

Ідеї професійної спрямованості навчання впроваджуються у навчальних коледжах. Наразі вони перетворились у справжні науково-дослідницькі центри апробації нового змісту навчання, педагогічних технологій, глибокого осмислення інноваційних процесів, стимулювання ініціативи викладача й студента, розвитку їх потенційних можливостей. У коледжах діють свої універсалиї – загальні положення, що об'єктивно існують, – імперативи: духовний імператив, що визначає людину як суб'єкт культури та власної життєтворчості; гуманістичний і демократичний імперативи, які передбачають розкриття людської суті у кожному, розвиток професійних здібностей, творчого потенціалу; комунікативний імператив, спрямований на розуміння себе, іншого, культури, природи, космосу, себе у світі професій; особистісно-діяльнісний імператив, що вимагає реалізації себе як мікрокосмосу через діалогічні, ігротехнічні, проєктивні, дослідницькі технології, де людина виступає як головний інформаційний знак [3].

Саме ці імперативи задають парадигму професійної спрямованості навчання, є певним зразком типологічних особливостей і сутнісних ознак існування суб'єкта педагогічної діяльності у просторі педагогічного буття [4], що визначило основу нашого підходу до моделювання системи професійної спрямованості навчання.

Тому саме на заклади освіти покладається завдання створити реальні умови організації професійної спрямованості навчання з метою подолання головних суперечностей сучасної системи освіти та створити сприятливі психолого-педагогічні умови для становлення професійно досконалої особистості.

Дидактичні основи, які лягли в основу передумов професійної спрямованості студента коледжу можна зобразити за допомогою рис. 1.

Упровадження професійної спрямованості навчання є також духовною функцією освіти, її культурною та гуманістичною складовою. У навчальному процесі коледжів проявляється єдність наукових і навчальних починань. Це означає, що вчений-педагог не тільки здійснює навчальний процес, навчає студентів, але і сам стає дослідником у тій або іншій галузі науки.

Рис. 1. Основи професійно спрямованого навчання студента медичного коледжу

Отже, професійне спрямування навчання може бути реалізоване лише за умов системного і комплексного підходу до організації навчального процесу, з урахуванням науково-теоретичних основ професійної спрямованості навчання, рівня підготовки студентів і умов застосування певної дисципліни як у навчальному процесі, так і в майбутній професійній діяльності.

Здійснений нами аналіз науково-теоретичних основ професійної спрямованості навчання дав змогу сформулювати такі основні **висновки** щодо проблеми нашого дослідження:

- навчання предметів природно-математичного циклу в медичному коледжі повинно базуватися на комплексному поєднанні професійного, психолого-педагогічного, діяльнісного, технологічного, соціокультурного підходів;

- при визначенні змісту професійної спрямованості навчання потрібно орієнтуватися на здобутки відповідних теоретичних природничо-математичних знань, умінь, самостійно аналізувати та моделювати ситуації професійного змісту з орієнтацією на керування ними;

- навчальний процес у коледжі повинен бути спрямований на формування у студентів професійних знань, навичок, умінь, де знання природничо-математичних дисциплін підвищує професійну майстерність майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальные проблемы формирования интереса в обучении // Под ред. Г.Н. Шукиной. – М.: Просвещение, 1984. – 176 с.
2. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно ориентированного образования // Педагогіка. – 1997. – № 4. – С. 11 – 17.
3. Єрмаков Г.І. Нова школа на зламі століть // Постметодика. – 1996. – Т. 4 (14). – С. 23 – 29.
4. Кейт Брук Уолш. Особистісно зорієнтоване навчання. – К., 2000. – 296 с.
5. Клепко С.Ф. Інтегрована освіта і поліформізм знання. – К. – Полтава – Харків: ПОПОПП, 1998. – 360 с.
6. Махмутов М.И. Проблемное обучение: основные вопросы теории. – М.: Педагогіка, 1975. – 367 с.
7. Менчинская Н.А. Проблемы учения и умственного развития школьника: Избр. психол. труды. – М.: Педагогіка, 1989. – 219 с.
8. Помагайбо В. Філософія освіти третього тисячоліття // Директор школи. – 2000. – № 38 (134) – С. 3.
9. Полани М. Личностное знание на пути посткритической философии: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1985. – 344 с.

УДК 371.214.46:811.161.2+37(09)

Л.В. Кушнірова

Сумський державний
педагогічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ В.І. МАСАЛЬСЬКИМ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ

У статті розглядається дослідження В.І. Масальським вітчизняної педагогічної спадщини. Мета роботи є довести, що його лінгводидактична спадщина збагатила українську науку. Стаття привертає увагу до відомих педагогів К.Д. Ушинського, А.С. Макаренка і С.Х. Чавдарова та їх праць.

The article deals with V.I. Masalsky's elaboration of the problem of our pedagogical heritage. The aim of the paper is also to prove that his linguo-didactic works have become the outstanding contribution in Ukrainian science. The article pays attention to the famous teachers K.D. Ushinsky, A.S. Makarenko and S.H. Chavdarov and their works.

Постановка проблеми. Дослідження вітчизняної педагогічної спадщини залишається актуальним. Великий внесок у розвиток педагогічної галузі у різні роки зробили К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, С.Х. Чавдаров, В.О. Сухомлинський та ін.

Творчий доробок видатних педагогів привертав і продовжує привертати увагу багатьох науковців. Зокрема, його вивчав відомий український методист і мовознавець, доктор педагогічних наук, професор Володимир Іванович Масальський (1896–1979), який теж залишив велику наукову спадщину, що потребує аналізу сучасними фахівцями. Кілька десятиліть тому на деякі з його праць написали рецензії М.І. Дорошенко,